

Lesbrief 2

Hommels

In de winter zijn er bijna geen bijen te zien. Dat komt doordat bijen niet goed tegen de kou kunnen en ze in de winter een beschutte plek opzoeken. Van de meeste bijen overleven alleen hun jongen, bijvoorbeeld als larve of pop. Sommige soorten ontwikkelen zich net voor de winter tot volwassenen. Hommels overwinteren op een bijzondere manier. Zij leven, in tegenstelling tot andere bijensoorten, vaak in een kolonie en hebben een koningin. Alleen de koningin overleeft de winter en zij is in het vroege voorjaar op zoek naar eten. Omdat ze een dik vachtje hebben, kunnen hommels iets beter tegen de kou en zie je ze vaak eerder dan andere bijen. In deze les gaan de leerlingen aan de slag met het maken van een nestplek voor hommels. Hier kan de hommelmkoningin haar nieuwe kolonie starten. Ook gaan de leerlingen op zoek naar hommels, want: wie spot de eerste?

LESDOELEN

- De leerlingen leren een hommel te onderscheiden van elkaar en van andere soorten bijen.
- De leerlingen leren wat hommels eten en waar ze leven.
- De leerlingen leren hoe zij nestgelegenheid voor hommels kunnen maken.

LESDUUR

- **60 minuten**

- **Vorbereiding**

Verzamel alvast de materialen om een hommelnest te maken. De meeste spullen zijn te vinden bij een bouwmarkt. Vraag ouders om te helpen en print de zoekposter of het telformulier.

BRONNEN

www.nederlandzoemt.nl/
nl.wikipedia.org/wiki/Hommels

TIP FILMPJE

In dit filmpje is veel informatie over de hommel verzameld:

<https://schooltv.nl/video/hommels-eeen-grote-harige-bij>

VOORBEREIDING

Deze les bestaat uit 2 onderdelen. Vraag eventueel een ouder om te helpen.

■ Hommels zoeken

- Gebruik de zoekposter uit het bloembollenlespakket of bestel een hommelsezoekkaart via winkel.ivn.nl/zoekkaart-hommels-24999468.html
- Download het telformulier voor de Nationale Bijentelling en print het document voor elk tweetal uit (te vinden via www.nationalebijentelling.nl).

Hommelnest maken

- Schep
- Bloempot (15cm breed)
- Grind
- Kippengaas
- Stro of zaagsel
- Dakpan of tegel
- Twee steentjes of dikke takken

TIP MUZIEK

Kinderen voor kinderen heeft een lied over het helpen van de bij geschreven "Red de bij!": schooltv.nl/video/kinderen-voor-kinderen-red-de-bij

MEER LEZEN

Charlotte Milner legt in Het bijenboek (winkel.ivn.nl/het-bijenboek.html) alles uit over bijen, waarom het een probleem is dat veel bijen verdwijnen, en wat je zelf kunt doen om bijen te helpen.

AAN DE SLAG!

Inleiding

Heb je afgelopen najaar gebruik gemaakt van het bloembollenpakket en bloembollen geplant? Bespreek dan met de leerlingen hoe het met de bloembollen binnen en buiten gaat. Vergelijk bijvoorbeeld het groeiproces binnen en buiten en stel hier vragen over. Hoe gaat het met 'het dagboek van een bol'? Bespreek voor welke dieren de leerlingen de bollen geplant hebben. Vraag na wat de leerlingen al weten over hommels. Maak hier een woordweb van. Dit kan op de coöperatieve manier of klassikaal.

Onderbouw

Vraag de leerlingen wat zij nog meer zouden willen weten over hommels. Schrijf de vragen op het vel bij het woordweb. Het antwoord gaan we tijdens deze les zoeken. De juf/meester heeft ook een vraag: waar slapen hommels eigenlijk? Schrijf ook die vraag op het woordweb.

Bovenbouw

Kijk het filmpje: schooltv.nl/video/hommels-een-grote-harige-bij
Vul het woordweb aan (eventueel in een andere kleur).

Bespreek met de leerlingen dat we door de bloembollen te planten de bijen (en dus juist ook de hommels) hebben voorzien van voedsel in het (vroeg) voorjaar. Maar om ons heen zien we veel asfalt en stenen, waar moet de hommelsoningin dan een nest maken? Daar gaan we vandaag mee aan de slag.

We gaan ook op zoek naar hommels. Maar, wat zijn eigenlijk de verschillen? Kijk het filmpje (onder- en bovenbouw): youtu.be/UXlCvPIGGW0

Kern

Verdeel de klas in 2 groepjes:

- Hommelnest maken
- Hommels zoeken

Hommelnest maken

Zie uitlegkaart

Hommels zoeken

Met behulp van de zoekkaart gaan de leerlingen op zoek naar hommels. Voor jonge kinderen is het speuren voldoende. Oudere kinderen kunnen op het telformulier noteren welke soort wilde bij zij hebben gezien. Lukt het de kinderen om bijen, hommels, wespen en zweefvliegen te herkennen? Bekijk dan ook samen de poster met bijensoorten. Wie ziet de meeste verschillende bijen?

Afsluiting

Bespreek hoe het maken van de slaappleatsen is gegaan. Bekijk met de leerlingen van de onderbouw welke vragen van het woordweb er nu beantwoord zijn en wat dat antwoord dan is. Bespreek met de bovenbouw of zij nog meer geleerd hebben, wat nog in hun woordweb geschreven moet worden. Bespreek ook hoe het zoeken naar hommels en andere wilde bijen is gegaan. Bespreek met de bovenbouw de resultaten op het telformulier. Die resultaten kunnen eventueel door de leerlingen verwerkt worden in een grafiek.

BOUW EEN HOMMELNEST

Hommels maken hun nest meestal in de grond, waarvoor ze verlaten muizen- of mollandgangen gebruiken. Het is niet makkelijk om een goede plek voor een nest te vinden, zeker niet op een plek met veel tegels. Je kunt hommels daarom helpen door zelf een nest te maken!

■ AAN DE SLAG

- Zoek een beschutte plek onder een struik of heg.
- Graaf een gat zo breed als de pot en zo diep dat de bloempot er helemaal in past.
- Leg wat grind in het gat. Daarboven leg je het kippengaas. Strooi wat zaagsel of stro op het kippengaas.
- Zet de bloempot nu ondersteboven in het gat. Schep aarde rondom de bloempot, maar zorg dat het gaatje bovenin vrij blijft.
- Ten slotte leg je op de aarde een dakpan. Laat de dakpan iets boven de grond zweven door er een tak of steen onder te leggen. Het is belangrijk dat de hommelskoningin nog wel door het gaatje van de bloempot naar binnen kan vliegen.
- Nu maar wachten tot de koningin jouw nestje kiest! Succes!

■ DIT HEB JE NODIG:

- Schep
- Bloempot (15 cm breed)
- Grind
- Kippengaas
- Stro of zaagsel
- Dakpan
- Twee steentjes of dikke takken

